

310 vragen om Duitser te worden

Omstreden naturalisatietoets van kracht

[Achtergrond](#) - 3 september 2008 - Auteur: Carina de Jonge

(3 september 2008) Sinds 1 september moeten immigranten een toets afleggen als zij Duitser willen worden. Hoewel de eisen soepel zijn, is kritiek op de naturalisatietoets niet van de lucht. Voor- en tegenstanders lijken het er echter over eens dat er een toets moet komen.

Het deze week in de Duitse media vaak gebruikte woord 'Einbürgerungstest' is voor Nederlanders misleidend: het gaat bij de per 1 september ingevoerde toets niet om 'inburgering', maar om 'naturalisatie'. Anders dan in Nederland hoeven immigranten in Duitsland vooralsnog geen verplichte integratiecursussen te volgen om aan een verblijfsvergunning te komen.

Maar wie de Duitse nationaliteit wil aannemen, moet vanaf nu wel in de examenbankjes plaatsnemen. Een aspirant-Duitser moet zeventien van de 33 vragen over de onderwerpen 'Leven in een democratie', 'Geschiedenis en Verantwoording' en 'Mens en maatschappij' binnen een uur goed kunnen beantwoorden. Dat heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken dit jaar met zijn nieuwe naturalisatierichtlijn besloten, die nu definitief van kracht is.

Feitenkennis

De 310 meerkeuzevragen, waarvan elke kandidaat een selectie krijgt voorgeschoteld, testen uitsluitend op feitenkennis: de deelnemers moeten bijvoorbeeld kunnen vertellen uit hoeveel deelstaten de Bondsrepubliek Duitsland bestaat en dat de vrijheid van meningsuiting in de grondwet is vastgelegd. Een deel van de vragen heeft betrekking op de deelstaat waar de kandidaat woont: zo moeten toekomstige Duitsers weten hoe het wapen van hun deelstaat eruitziet. Wie een Duitse schoolopleiding heeft, is vrijgesteld van de toets, net als kinderen jonger dan zestien, ouderen en gehandicapten.

Anders dan bij de Nederlandse inburgeringstoets gaat het in het naturalisatie-examen dus niet om kennis van het dagelijks leven of van sociaal wenselijk gedrag. Daarover beschikken de kandidaten als het goed is al: wie voor een Duits paspoort in aanmerking wil komen, moet in de regel minstens acht jaar aan één stuk legaal in Duitsland wonen, financieel onafhankelijk zijn en mag geen zware misdaden hebben begaan. Ook een goede beheersing van het Duits is een

vereiste.

Geen selectiemiddel

De test is niet onomstreden. Afgelopen zomer verklaarde de Turkse gemeenschap zich na bekendmaking van de vragenlijst vóór integratiecursussen, maar tegen de test, die volgens de gemeenschap te moeilijk is. Ook de oppositiepartijen FDP, Die Grünen en Die Linke zijn bang dat de toets te grote hobbels opwerpt op weg naar de Duitse nationaliteit. Nu al loopt het aantal naturalisaties in Duitsland terug, waarschuwt onder meer Die Linke. Momenteel vragen ruim honderdduizend van de ongeveer zeven miljoen in Duitsland levende buitenlanders een Duits paspoort aan; de meeste van hen zijn Turks.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken verklaart echter dat de test die door het gerenommeerde Institut zur Qualitätsentwicklung im Bildungswesen ontwikkeld is, niet als selectiemiddel bedoeld is: woordvoerders rekenen op een slagingspercentage van tachtig procent. Ook de regeringsdeskundige voor integratievraagstukken Maria Böhmer (CDU) zegt dat de test juist als prikkel voor nieuwkomers moet dienen om beter te integreren.

Inderdaad lijkt de toets met een beetje voorbereiding goed te doen. In testexamens slaagde meer dan de helft van de onvoorbereide proefpersonen. De echte deelnemers zullen beter voorbereid zijn: inmiddels staan alle 310 vragen op de site van het ministerie. Wie zakt, kan het 25 euro kostende examen overdoen. De volksuniversiteiten, die belast zijn met de uitvoering van de toets, bieden bovendien voorbereidingscursussen aan.

Naast de lage moeilijkheidsgraad van de test bestaan meer aanwijzingen dat deze vooral een hoog symbolisch gehalte heeft. Zo lijken genaturaliseerde Duitsers tot nu toe geen bijzondere bedreiging te vormen voor de binnenlandse veiligheid, vergeleken bij geboren Duitsers of buitenlanders. De roep om een landelijke test ontstond pas nadat deelstaten als Baden-Württemberg, Beieren en Hessen twee jaar geleden hun eigen verscherpte naturalisatieprocedures onder de naam 'Einbürgerungstest' presenteerden.

Discriminerende vragen

Deze voor het eerst in Baden-Württemberg ingevoerde toetsingsprocedures zijn uiterst omstreden. Moslimorganisaties noemen de vragen stigmatiserend die expliciet op immigranten uit islamitische landen zijn gericht. Ook het onlangs verschenen rapport van de VN-antidiscriminatiecommissie CERD betitelt met name de formuleringen van de Baden-Württembergse vragenlijst als discriminerend.

De landelijke naturalisatietoets daarentegen vraagt niet naar de mentaliteit van de kandidaten, maar toetst uitsluitend kennis. Aan de wildgroei aan testprocedures maakt de toets echter vooralsnog geen eind: de federale regering kan de deelstaten niet verbieden er een eigen naturalisatiebeleid op na te houden. Terwijl Hessen waarschijnlijk het eigen examen afschaft, houdt Baden-Württemberg vast aan zijn omstreden richtlijnen.

Misschien wilde minister van Binnenlandse Zaken Wolfgang Schäuble (CDU) simpelweg niet achterblijven bij zijn collega's in de deelstaten. Tenslotte heeft de verklaard bewonderaar van het beleid van Rita Verdonk een reputatie hoog te houden op het gebied van 'hardlinerpolitiek'. De noodzaak om snel een onomstreden toets in te voeren zou dan verklaren waarom het ministerie zijn vingers niet brandt aan mentaliteitsvragen of aan een praktijktest voor een verblijfsvergunning - ook de Nederlandse procedure kreeg immers fikse kritiek van de CERD.

Een test vol tikfouten

Die haast zou bovendien een aantal onzorgvuldigheden in de test verklaren, die het ministerie pas in een later stadium wil gaan elimineren. Zo vond SPD-Bondsdaglid Sebastian Edathy 72 fouten in de vragen, variërend van tikfouten tot en met feitelijke onjuistheden en inconsistenties. Ook vindt Edathy bepaalde kennis die het examen toetst niet relevant: moet elke Duitser bijvoorbeeld weten waar hij zijn hond moet aanmelden?

Hoewel de test in zijn huidige vorm heftig wordt aangevallen, twijfelen de meeste critici opvallend genoeg nauwelijks aan het feit dat er zoiets als een naturalisatietoets - of tenminste een naturalisatiecursus - nodig is. Zelfs linkse opiniebladen als *Die Zeit* en *Tageszeitung* trekken het belang van de test niet in twijfel. Omgekeerd zwijgen conservatieve media in alle talen over verscherpte toelatingsprocedures.

Kennelijk heerst momenteel een grote consensus over het feit dat Duits-zijn met bepaalde normen en waarden verbonden is - al is men het er nog niet over eens wat die precies inhouden. Die discussie is eigenlijk te interessant om af te doen met een simpele multiple-choice vragenlijst met maar één juist antwoord. Wat dat betreft is de snelle invoering van de toets een gemiste kans.

Carina de Jonge promoveert in München en schrijft regelmatig voor het Duitslandweb.

Afbeeldingen:

wai.ti; www.flickr.com

Patricia.fidi, <http://commons.wikimedia.org>

[viernullvier, www.flickr.com](#)

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](#).

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/938/310-vragen-om-duitser-te-worden>